

Varnost pri vzdrževalnih delih – varnost delavcev

Opredelitev

Vzdrževanje opreme, naprav, zgradb in prevoznih sredstev zajema tehnične, upravne ter poslovodne ukrepe, katerih cilj je ohraniti ali znova vzpostaviti stanje, v katerem delovna sredstva služijo svojemu namenu⁽¹⁾, pri čemer so zaščiteni pred okvarami ali propadanjem. Vzdrževanje vključuje:

- inšpekcijske preglede,
- preizkušanje,
- meritve,
- zamenjave,
- nastavitve,
- popravila,
- odkrivanje napak,
- zamenjave delov,
- servisiranje.

Običajne aktivnosti, pri kateri so delavci izpostavljeni različnim tveganjem

Vzdrževalna dela se izvajajo na vsakem delovnem mestu in v vseh gospodarskih dejavnostih. So del vsakdanjih dolžnosti večine delavcev, ne le tehnikov in inženirjev, ki so zadolženi za vzdrževanje. Pri delavcih, ki opravljajo vzdrževalna dela, obstaja nevarnost:

- kostno-mišičnih obolenj, če delavci opravljajo naloge, ki vključujejo sklanjanje in nerodno držo, delo v neugodnih okoljskih razmerah (na primer v mrazu);
- težav pri dihanju, povezanih z izpostavljenostjo azbestu – pri vzdrževanju starih zgradb ali industrijskih obratov;
- obolenj kože in dihal zaradi stika z nevarnimi snovmi – mastmi, topili, jedkimi snovmi in prahom, vključno z rakotvornim lesnim prahom;
- zadušitve v zaprtih prostorih;
- bolezni, ki so posledica izpostavljenosti biološkim dejavnikom (na primer hepatitis A in legionela).

Poleg tega se ti delavci soočajo s tveganji raznovrstnih nezgod, vključno s padci in udarci delov strojev.

Vzdrževanje obsega zelo preprosta dela del, kot sta menjava žarnice ali tonerja v tiskalniku, pa tudi zelo zahtevne naloge, kot so redni inšpekcijski pregledi elektrarn.

⁽¹⁾ Association Française de Normalisation. Terminologie de la maintenance. Norme NF-EN 13306. X 60-319, AFNOR, Saint-Denis La Plaine, Juin 2001.

Vpliv vzdrževalnih del na varnost in zdravje pri delu

Ne glede na to, ali so vzdrževalna dela preprosta ali zahtevna, lahko resno vplivajo na varnost in zdravje ne le delavcev, ki jih izvajajo, temveč tudi drugih oseb, kot kažejo naslednji primeri:

- nezgoda/poškodba se lahko zgodi med izvajanjem vzdrževalnih del – delavci, ki opravljajo vzdrževalna dela na stroju, se lahko poškodujejo, če se stroj po nesreči vključi, lahko so izpostavljeni sevanju ali nevarnim snovem, lahko jih zadene premikajoči se del stroja ali pri njih obstaja tveganje, da bodo zboleli za kostno-mišičnim obolenjem;
- nekakovostna vzdrževalna dela lahko ogrozijo varnost – uporaba napačnih delov za zamenjavo ali popravilo lahko povzroči resne nezgode pri delu, poškodbe delavcev ter okvare opreme;
- nezadostno vzdrževanje ne skrajša samo življenjske dobe opreme ali zgradb, temveč lahko povzroči tudi nezgode pri delu – na primer, če se ne popravijo poškodovana tla v skladišču, lahko to povzroči nezgodo viličarja, v kateri se poškodujejo voznik in osebe v njegovi bližini ter blago, ki se prevaža.

Pet osnovnih pravil za varnost pri vzdrževalnih delih

Vzdrževanje je postopek, ki se začne že pred začetkom izvajanja vzdrževalnih del in konča, ko se opravljeno delo preveri in potrdi ter je izpolnjena dokumentacija o opravljenih vzdrževalnih delih. Sodelovanje delavcev in/ali njihovih predstavnikov v vseh fazah in pri vseh vidikih tega postopka povečuje ne le varnost postopka, temveč tudi kakovost dela.

V nadaljevanju je pojasnjenih pet korakov za varnost pri vzdrževalnih delih.

Načrtovanje vzdrževalnih del

Delodajalec mora izdelati oceno tveganja za to dejavnost, pri čemer mora v postopek vključiti delavce. Upoštevati je treba naslednje elemente:

- obseg naloge: kaj je treba narediti, koliko časa je potrebna za izvedbo naloge, kako bo to vplivalo na druge delavce in aktivnosti na delovnem mestu;
- opredelitev nevarnosti: na primer električna energija, izpostavljenost nevarnim snovem, prisotnost prahu/azbesta v zraku, zaprtost ali utesnjenost prostora, premikajoči se deli strojev, ki padajo s česa ali skozi kaj, težki predmeti, ki jih je treba premakniti, težko dosegljivi ali dostopni deli;
- kaj je potrebno za opravljanje vzdrževalnih del: znanje in spretnosti, število delavcev, potrebnih za izvedbo del, kdo bo vključen v izvajanje vzdrževalnih del, kakšne so vloge posameznikov (odgovornost za stike z delavci podizvajalca ali drugega delodajalca, vodenje nalog, koga je treba obvestiti o morebitnih težavah), orodja, ki jih je treba uporabljati, osebna varovalna oprema in drugi ukrepi za zaščito delavcev (npr. gradbeni odri, oprema za nadzor), ki jih bo morda treba izvajati;
- varen dostop do delovišča in način (hitrega) umika;
- usposabljanje in informiranje delavcev, ki opravljajo vzdrževanje, in tistih, ki delajo v njihovi bližini (za zagotavljanje varnosti delavcev in njihove usposobljenosti), „hierarhija poveljevanja“ in vsi postopki, ki se bodo uporabljali med opravljanjem vzdrževalnih del, vključno s sporočanjem težav. To je še zlasti pomembno, če vzdrževalna dela opravljajo podizvajalci.

Delavce je treba vključiti v fazo načrtovanja, saj lahko opredelijo nevarnosti in najučinkovitejše načine za njihovo odpravljanje. Ugotovitve ocene tveganja in rezultate faze načrtovanja je treba sporočiti delavcem, ki sodelujejo pri vzdrževalnih delih, in tistim, na katere lahko ta dela vplivajo. Usposabljanje delavcev, vključno s podizvajalci, in njihovo seznanjanje z uveljavljenimi postopki je zelo pomembno za zagotavljanje njihove varnosti.

Delo v varnem okolju

Izvajati je treba postopke, razvite v fazi načrtovanja in ocenjevanja tveganja. Na primer, izključiti je treba dovod električne energije opremi, na kateri se bodo izvajala vzdrževalna dela, in uporabiti dogovorjeni zaporni sistem. Na opremo je treba namestiti opozorilni list, na katerem so navedeni datum in čas zapore opreme ter ime osebe, ki lahko odstrani varovalo/ključavnico. Tako ne bo ogrožena varnost delavca, ki izvaja vzdrževalna dela na stroju, če bi kdo nenamerno vključil stroj, kar bi lahko vplivalo tudi nanj, če na primer stroj ne bi bil v varnem načinu delovanja (na primer, če bi bila odstranjena varovala). Delavci morajo preveriti, ali je v skladu z delovnim načrtom pot na delovišče in z njega varna.

Uporaba ustrezne opreme

Delavci, ki opravljajo vzdrževalna dela, morajo imeti ustrezna orodja in opremo, ki se lahko razlikujejo od običajno uporabljenih. Lahko bodo namreč delali na neobičajnih delovnih postajah in bodo izpostavljeni številnim nevarnostim. Zato morajo imeti ustrezno osebno varovalno opremo. Na primer, delavci, ki čistijo ali menjajo filtre na ekstrakcijskem prezračevalnem sistemu, so lahko izpostavljeni precej višjim koncentracijam prahu, kot so običajne za to delovno mesto. Poskrbeti je treba tudi za varen dostop do filtrov, ki so pogosto nameščeni na strehi. Na voljo morajo biti orodja, ki so potrebna za delo, in osebna varovalna oprema, opredeljena v načrtih in oceni tveganja (po potrebi skupaj z navodili za uporabo). Seveda pa morajo delavci orodje in opremo tudi uporabljati.

Upoštevati je treba varne delovne prakse, razvite v fazi načrtovanja

Delovnemu načrtu je treba slediti tudi, če je časa zelo malo. Bližnjice lahko veliko stanejo, saj lahko privedejo do nezdod pri delu, poškodb delavcev ali materialne škode. V primeru nepredvidenih dogodkov je morda treba obvestiti nadzornike in/ali se posvetovati z drugimi strokovnjaki. Treba si je zapomniti, da lahko prekoračitev področja lastnega znanja in usposobljenosti povzroči zelo resno nezgodo pri delu.

Opravljen delo je treba preveriti

Na koncu izvajanja vzdrževalnih delih je treba preveriti, ali je vzdrževani predmet v varnem stanju in ali so vsi odpadki odstranjeni. Po temeljiti preveritvi in razglasitvi predmeta za varnega, se lahko naloga potrdi, odstranijo se varovala/ključavnice in obvestijo nadzorniki ter drugi delavci. Zadnji korak predstavlja priprava poročila za vodstvo, v katerem je opisano opravljen delo, vključno s pripombami o nastalih težavah in priporočili za izboljšave. O tem bi bilo najbolje razpravljati na sestanku zaposlenih, na katerem lahko delavci, ki so vključeni v postopek vzdrževanja, in tisti, ki delajo v njihovi bližini, dajo pripombe glede načina izvajanja vzdrževanja in ponudijo primerne rešitve za izboljšanje postopka.

Izvajanje vzdrževalnih del lahko ogrozi delavce, vendar pa lahko njihovo neizvajanje ogrozi še več delavcev.

Ne pozabite: ko izvajate vzdrževalna dela, sta vaša varnost in zdravje – ter varnost in zdravje vaših sodelavcev – odvisna od kakovosti vašega dela.

Dodatne informacije

Ta informativni bilten je bil pripravljen v podporo evropski kampanji za varnost pri vzdrževalnih delih, ki bo potekala v obdobju 2010–2011. Drugi informativni bilteni v tej seriji in dodatne informacije o tej temi so na voljo na spletnem naslovu:

<http://osha.europa.eu/en/topics/maintenance>

Ta vir se nenehno razvija in posodablja.

Evropska agencija za varnost in zdravje pri delu

Gran Vía, 33, 48009 Bilbao, ŠPANIJA
Tel. +34 944794360 • Faks +34 944794383
E-naslov: information@osha.europa.eu

© Evropska agencija za varnost in zdravje pri delu. Reprodukcijska dovoljenja so navedbo vira. Printed in Belgium, 2010

<http://osha.europa.eu>